

საკოვან ქალთა უფლებების ზოგადი მიმოხილვა

ირინა ბათიაშვილი

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის დოქტორანტი,
 ასაკოვანთა უფლებების პრობლემატიკის მკვლევარი საქართველოს
 იუსტიციის სამინისტროს ანალიტიკურ დეპარტამენტში

რეზიუმე. სიცოცხლის მანძილზე ქალები უამრავ ბარიერს აწყდებიან, რაც დაკავშირებულია ოჯახურ მზრუნველობით საქმიანობასთან, საშინაო აუნაზღაურებად სამუშაოსთან, ფსიქოლოგიურ სტრესთან, დროის ამ პერიოდში შრომითი უნარ-ჩვევების სტაგნაციასთან, ბიოლოგიურ ცვლილებებთან, რაც ორსულობა-მშობიარობით არის გამოწვეული. ასაკთან ერთად საბოლოო ჯამში ქალი ეკონომიკურად დისკრიმინირებული რჩება, რაც გულისხმობს მამაკაცთან შედარებით ნაკლებ ან საერთოდ შეჩერებულ დაგროვებით პენსიას, დაბალ შემოსავალს, დაბალ პოზიციას სამსახურში, კარიერული წინსვლის მინიმალურ შანსს, გასაახლებელ შრომით უნარ-ჩვევებს და შესაძენ პრაქტიკას. გაეროს რეკომენდაციის თანახმად, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ ბავშვის ზრუნვაზე პასუხისმგებელ ასაკოვან ქალებს ჰქონდეთ წვდომა შესაბამის სოციალურ და ეკონომიკურ შედეგებზე, როგორცაა, ბავშვის მოვლის შედეგები. იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილი იქნეს ასაკოვანი ქალების სრული და ეფექტიანი მონაწილეობა პოლიტიკურ, სამოქალაქო და ეკონომიკურ დონეზე, გაეროს წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა შეიმუშავონ გენდერული და ამასთან ასაკობრივი სპეციფიკის მქონე პოლიტიკა.

საკვანძო სიტყვები: ასაკოვანი ქალები; გაეროს რეკომენდაციები; შრომით ბაზარზე გენდერული თანასწორობა.

შესავალი

ფრანგი განმანათლებლის გრაფ შარლ ლუი მონტესკიეს მთავარი ნაშრომის „კანონთა გონის“ თანახმად: „ღირსებას შეუძლია ადამიანთა შთაგონება ყველაზე უფრო შესანიშნავ საქმეებზე და კანონთა ძალასთან შეერთებულ ღირსებას არანაკლებ შეუძლია ადამიანთა წაძლოა მთავრობის მიზნებისკენ, ვიდრე თავად სათნოებას“¹. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის პირველ მუხლში ერთგვარად ახსნილია ადამიანის ღირსების საფუძველი და, შესაბამისად,

1. ირაკლი ბათიაშვილი. დასავლური პოლიტიკური ფილოსოფია, ფრანი, თბ., 2022, 188.

ადამიანის მოვალეობებიც: ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორი თავისი ღირსებითა და უფლებებით. მათ მინიჭებული აქვთ გონება და სინდისი და ერთმანეთის მიმართ უნდა იქცეოდნენ ძმობის სულისკვეთებით². ღირსების პრინციპიდან გამომდინარე, ყველა ადამიანი იმსახურებს ეთიკურ და პატივისცემით მოპყრობას, უმთავრესად იმიტომ, რომ ადამიანია. ღირსება გააჩნია უკლებლივ ყველა ადამიანს ასაკის, ეროვნების, წარმოშობის, სქესის, ქონებრივი მდგომარეობის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულების, სოციალური წარმომავლობის თუ ნებისმიერი სხვა სტატუსის მიუხედავად. ადამიანის ღირსების სამართლებრივი დაცვისათვის აუცილებელია ადამიანისათვის ღირსეული ცხოვრების პირობების შექმნა. ყველა ადამიანს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა, მიიღოს შესაბამისი განათლება, დაეუფლოს პროფესიებს, დასაქმდეს და გააჩნდეს კანონიერი შემოსავალი, რაც აუცილებელია პირადად მისი და მისი ოჯახის ღირსეული ცხოვრებისათვის³. დღეს არსებული თანასწორობის უფლების განმარტება თანამედროვე საუკუნის პირმო არ არის. იგი ევოლუციის შედეგია და მისი გენეზისი ჯერ კიდევ 427 წელს ჩვ. წ. აღ-მდე ათენში იღებს სათავეს. დიდი ფილოსოფოსი პლატონი თავის ნაშრომში „სახელმწიფო“ ქალის და კაცის თანასწორობის პრინციპს ავითარებს: „ამრიგად, ჩემო მეგობარო, სახელმწიფოს მართვა-გამგებლობაში არ არსებობს საკუთრივ ქალისა და საკუთრივ კაცისათვის განკუთვნილი საქმე; არა, ბუნებამ ერთი და იგივე უნარი უწილადა ერთსა და მეორესაც, ასე, რომ, თავისი ბუნებით, ქალსაც და კაცსაც შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ ერთსა და იმავე საქმეში, ოღონდ ქალი ყოველმხრივ სუსტია კაცზე“⁴. იმისდა მიუხედავად, რომ ფიზიოლოგიურ მდგომარეობაზე პლატონი მკაფიო აქცენტს აკეთებს, მისი ფილოსოფიური მოძღვრებიდან აშკარად იკვეთება, რომ საყოველთაო კეთილდღეობისთვის ქალის და კაცის გათანაბრება და აღზრდა-განათლებაში ქალის და კაცის თანასწორობა აუცილებელია. მე-16-მე-17 საუკუნის გრანდები თომას ჰობსი და ჯონ ლოკი ადამიანის ბუნებრივი მდგომარეობის ერთ-ერთ მთავარ მახასიათებლად ადამიანთა შორის თანასწორობას ასახელებენ. ნაშრომში „ორი ტრაქტატი მმართველობის შესახებ“ სამოქალაქო საზოგადოების რაობაზე მსჯელობისას ჯონ ლოკი ორ ძირეულ პრინციპს გამოკვეთს: ადამიანის თავისუფლება და თანასწორობა⁵. ჯონ ლოკი ღვთაებრივ რაციონალობას ჩვენ ბუნებრივ მდგომარეობას უკავშირებს და ფაქტობრივად სამართლიანობის კანონზომიერებად ადგენს, რომ ვინაიდან ყოველი ადამიანი თავისუფალი და თანასწორია, არავის აქვს უფლება ხელყოს სხვისი სიცოცხლე, ჯანმრთელობა, თავისუფლება და საკუთ-

2. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, 60 წლისთავი, სპეციალური გამოცემა, გაეროს საზოგადოებრივი ინფორმაციის დეპარტამენტის საქართველოს ოფისი, გაეროს ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისრის ოფისი, საქართველო, 1948-2008.

3. კონსტანტინე კუბლაშვილი. „ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები“. მეხუთე გამოცემა, ჯისიაი, 2019, 74-85.

4. ირაკლი ბათიაშვილი. დასავლური პოლიტიკური ფილოსოფია, ფრანი, თბ., 2022, 37.

5. Дж. Локк. „Два трактата о правлении“ (Соч. в трёх, Т.3), „Мысль“, Москва, 1988.

რება, ხოლო დამნაშავეს დასჯა, საშუალებაა ბუნებრივი კანონზომიერების სწორად ფუნქციონირებისთვის⁶. აქედან შეიძლება გამოტანილ იქნეს დასკვნა, რომ ადამიანთა ნებაყოფლობით შექმნილ საზოგადოებაშიც კი არსებობს საშუალება – სამართალი. ურთიერთშეთანხმებით (საზოგადოებრივი ხელშეკრულებით) შექმნილ საზოგადოებაში სამართლის მეშვეობით შესაძლებელია ადამიანის სიცოცხლე, ქონება და კეთილდღეობა დაცული იყოს. ზემოაღნიშნულში ნათლად იკვეთება ტრიადის – „სიმართლე, სამართალი, სამართლიანობა“ – მნიშვნელობა. აკადემიკოსი და ემერიტუსი ბატონი მინდია უგრეხელიძე აღნიშნავს: „დიდი ხანია ვქადაგებ, რომ სამართალმცოდნეობის ლამის საკრალურ ტრიადად უნდა მივიჩნევდეთ ფორმულას: „სიმართლე, სამართალი, სამართლიანობა“. ამისდა მიხედვით, სამართლიანობა მიზანია, სამართალი საშუალება, ხოლო სიმართლე სწორად აღქმული და აღნუსხული ფაქტები, რომლებსაც უნდა ვეყრდნობოდეთ, რათა შემდგომ მოხდეს მათი ზუსტი და უცდომელი შეფასება“⁷. თომას ჰობსის ნაშრომის „ლევიათანის“ თანახმად, ბუნებითი მდგომარეობის მახასიათებელი პრინციპული თანასწორობიდან, რომელიც ქალის და მამაკაცის ფიზიკურ და გონებრივ შესაძლებლობებს მოიაზრებს, აღმოცენდება თანაბარი იმედები და მისწრაფებები დასახული მიზნის მისაღწევად⁸. თუმცა, საყურადღებოა, „ლევიათანში“ ამოზრდილი შემდგომი აზრი, რომელიც თანასწორობიდან წარმოშობილ უთანხმოებებს ომს და კონფლიქტებს უკავშირებს⁹.

თანასწორობის შესახებ

გადავავლოთ თვალი ახლო წარსულს, საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ, 1995 წელს მიღებულ საქართველოს კონსტიტუციაში მე-14 მუხლით აიკრძალა რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, რელიგიის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით დისკრიმინაცია და განმტკიცდა კანონის წინაშე თანასწორობის უფლება. ეს ერთპუნქტიანი მუხლი საკმაოდ მოკრძალებული ჩანაწერით შემოიფარგლებოდა. ჩვენი კონსტიტუცია ახალ პოლიტიკურ თუ სოციალურ ქარტიხილებთან ერთად ვითარდებოდა და დღეს უკვე თანასწორობის უფლება მე-11 მუხლით¹⁰ არის დაცული, რომელიც ოთხ პუნქტად ჩამოყალიბდა და ასევე, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის შესაბამისად, სახელმწიფოს გაუჩნდა

6. ირაკლი ბათიაშვილი. დასავლური პოლიტიკური ფილოსოფია, ფრანი, თბ., 2022, 160.

7. მინდია უგრეხელიძე. კონსტიტუციონალიზმის პარადიგმები ვრცელ ესეიდ განფენილი, „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(62)19, 2019, 196.

8. *Hobbes T., Leviathan*. 1651, The English Works, vol. III (Leviathan). Henry G. Bohn, 1651. CHAPTER IV.: of speech, London. <https://oll.libertyfund.org/title/hobbes-the-english-works-vol-iii-leviathan>.

9. ირაკლი ბათიაშვილი. დასავლური პოლიტიკური ფილოსოფია, ფრანი, თბ., 2022, 138.

10. საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციური კანონი, საქართველოს კონსტიტუცია, 786, საქართველოს პარლამენტი, 24/08/1995.

ვალდებულება, უზრუნველყოს თანაბარი უფლებები და შესაძლებლობები როგორც მამაკაცებისთვის, ასევე ქალებისთვის¹¹. თუმცა, რადგან შრომით ურთიერთობებში ზოგჯერ იკვეთება დისკრიმინაციის ნიშნები, საქართველოს შრომის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებით განმარტებულია, რას ნიშნავს პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაცია. დღეის მდგომარეობით საქართველოს შრომის კოდექსის მიხედვით დაცულ მახასიათებელთა შორის არის ასაკი და სქესი. შესაბამისად, ასაკის ან სქესის ან ორივე ნიშნით დისკრიმინაციის არსებობის დროს ორივე ნიშნის მახასიათებლებს იდენტური მნიშვნელობა ენიჭება. პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაციის ზუსტად აღქმის მიზნით გასათვალისწინებელია დიდი ბრიტანეთის თანასწორობის და ადამიანის უფლებათა კომისიის განმარტებები¹².

პირდაპირი დისკრიმინაცია გვხვდება მაშინ, როცა თქვენ გეპყრობიან უარესად, ვიდრე სხვა ადამიანს ან ადამიანებს, რადგან:

- თქვენ გაქვთ დაცული მახასიათებელი;
- ვინმე ფიქრობს, რომ თქვენ გაქვთ ეს დაცული მახასიათებელი (ეს შემთხვევა ცნობილია როგორც დისკრიმინაცია აღქმით);
- თქვენ დაკავშირებული ხართ ვინმესთან, რომელსაც აქვს დაცული მახასიათებელი.

ირიბი დისკრიმინაცია ხდება მაშინ, როდესაც დამსაქმებლის პოლიტიკა, რომელიც ყველაზე ერთნაირად ვრცელდება, არახელსაყრელია დაცული მახასიათებლების მქონე ადამიანთა ჯგუფისთვის, ნეგატიურად მოქმედებს მათზე, თქვენც ამ ჯგუფის შემადგენლობაში ხართ და აქედან გამომდინარე, თქვენზეც ნეგატიურად მოქმედებს ეს პოლიტიკა. „პოლიტიკა“ შეიძლება შეიცავდეს პრაქტიკას, წესს ან შეთანხმებას. იმის დასამტკიცებლად, რომ ირიბი დისკრიმინაცია ხდება ან მოხდა:

- უნდა არსებობდეს პოლიტიკა, რასაც ორგანიზაცია თანაბრად იყენებს ყველასთვის (ან იმ ჯგუფისთვის, რომლის ნაწილიც ხართ თქვენ);
- ეს პოლიტიკა უნდა აუარესებდეს თქვენნაირი დაცული მახასიათებლის მქონე ადამიანების მდგომარეობას, იმათთან შედარებით, ვისაც არ გააჩნია ეს მახასიათებლები;
- თქვენ უნდა შეგეძლოთ იმის ჩვენება, რომ ამ პოლიტიკამ პირადად თქვენ დაუცველ მდგომარეობაში ჩაგაგდოთ ან, ამ პოლიტიკიდან გამომდინარე, თქვენ სამომავლოდ არახელსაყრელ მდგომარეობაში აღმოჩნდებით;

11. *ირინა ბათიაშვილი*. შრომითი ურთიერთობებიდან წარმოშობილი დისკრიმინაციის სახეობები და სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება, თემიდა, №14 (16)-2021, 159.

12. <https://www.equalityhumanrights.com/en/advice-and-guidance/what-direct-and-indirect-discrimination>.

- ორგანიზაციას არ შეუძლია წარმოადგინოს საკმარი მიზეზები, რაც გაამართლებს ამ პოლიტიკის გამოყენებას იმ ფონზე, რომ ამ პოლიტიკით დაცული მახასიათებლის მქონე ადამიანებისთვის არახელსაყრელი პირობები იქმნება¹³.

21-ე საუკუნეში ადამიანის ღირსეული ცხოვრების ერთ-ერთი საფუძველი ღირსეული სამუშაო გარემო და ღირსეული ანაზღაურებაა¹⁴. მთელი ცხოვრება ადამიანი შრომობს როგორც ინდივიდუალური, ასევე საყოველთაო კეთილდღეობისთვის, ამასთან ერთად, ქალები მომავალი თაობის ჩამოყალიბებაში დიდ როლს თამაშობენ და, შესაბამისად, სახელმწიფოს მხრიდან საზოგადოების ფორმირებაში მათი წვლილი უნდა აღიარებული იქნეს როგორც კულტურული, ასევე ეკონომიკური მიმართულებით.

ასაკოვან ქალთა დისკრიმინაცია და ფსიქოლოგიური ფაქტორი

თუ დავუშვებთ ფიქციას, რომ ასაკოვან ქალთა მიმართ არსებული პრეჯუდიცები და დამახინჯებული სტიგმები ახდენენ გავლენას ასაკოვანი ქალების შევიწროებაზე და შრომით ბაზარზე მათ არაღირებულ აქტივად აღქმაზე, მაშინ შეიძლება ჩამოყალიბდეს საფუძვლიანი ვარაუდი, რომ სამომავლოდ სტერეოტიპების ტრანსფორმაცია თანასწორობის კონცეფციით შექმნილ რეალობაზე შესაძლებელს გახდის ასაკოვანი ქალებისთვის ღირსეული ცხოვრების პირობების შექმნის პროცესის გააქტიურებას.

მრავალჯერადი დისკრიმინაციის ყველაზე ნათელი მაგალითია ასაკოვანი ქალების მდგომარეობა, რომელიც მოითხოვს შესაბამისი ზომების მიღებას, რათა თანაბრად დაცულ იქნეს ასაკოვან ქალთა და მამაკაცთა უფლებები. ცნობილია, რომ ამჟამად 60 წელზე მეტი ასაკის ქალები 66 მილიონით აღემატებიან მამაკაცების რაოდენობას. 80 წელზე უფროსი ასაკის ქალები თითქმის ორჯერ აღემატება მამაკაცების რაოდენობას¹⁵. დაბერების გენდერული ხასიათი ცხადყოფს, რომ ქალები უფრო მეტხანს ცოცხლობენ, ვიდრე მამაკაცები. ამასთან ერთად, მამაკაცებთან შედარებით, რაოდენობრივად უფრო მეტი ასაკოვანი ქალი მარტო ცხოვრობს. ფაქტია, რომ ასაკოვანი ქალის და მამაკაცის მიმართ არსებული გამოწვევები ყურადღებას საჭიროებს. თუ ადეკვატური გარანტიები და სახელმწიფო პროგრამები იმუშავებს, ასაკოვანი მოსახლეობის უმეტესობა სოციალური ეფექტიანად ფუნქციონირებაში შესაბამის წვლილს შეიტანს¹⁶.

13. *ირინა ბათიაშვილი*. შრომითი ურთიერთობებიდან წარმოშობილი დისკრიმინაციის სახეობები და სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება, თემიდა, N14 (16)-2021, 166.

14. *ირინა ბათიაშვილი*. „ასაკოვანი ქალების ღირსეული ცხოვრება და დასაქმება“, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თანამედროვე სამართლის გამოწვევები, გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2022.

15. United Nations, General Assembly, Report of the Secretary-General, A/66/173, 22/07/2011.

16. United Nations, General Assembly, Report of the Secretary-General, A/66/173, 22/07/2011. (Follow-up to the Second World Assembly on Ageing).

გაერთიანებული ერების ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტმა შეშფოთება გამოთქვა ასაკოვანი ქალების მიმართ არსებული დისკრიმინაციის მრავალრიცხოვანი ფორმების თაობაზე და ასევე იმ სამწუხარო რეალობაზე, რომ ასაკოვანი ქალების უფლებები სისტემატურად არ არის გათვალისწინებული გაეროს მონაწილე სახელმწიფოების ანგარიშებში¹⁷. აქედან გამომდინარე, 42-ე სესიაზე ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის 21-ე მუხლის შესაბამისად კომიტეტმა გადაწყვეტილება მიიღო, გაეცა ზოგადი რეკომენდაცია ასაკოვანი ქალებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის შესახებ. აღნიშნული რეკომენდაციები მოგვიანებით იქნება მიმოხილული. გაეროს 27-ე ზოგად რეკომენდაციაში აღიარებულია, რომ ასაკი არის ის საფუძველი და მიზეზი, რომლის გამოც ხშირად ქალები განიცდიან დისკრიმინაციას¹⁸. ასაკოვანი ქალების დისკრიმინაცია ხშირად მრავალგანზომილებიანია. ასაკობრივი დისკრიმინაცია აერთიანებს დისკრიმინაციის სხვადასხვა ფორმას: სქესის, ეთნიკური წარმომავლობის, შეზღუდული შესაძლებლობების, სიღარიბის დონის, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის, ოჯახური მდგომარეობის და სხვა საფუძველზე. ასაკოვანი ქალების მიმართ უყურადღებობა ასევე დაკავშირებულია რეპროდუქციული და პროდუქტიული როლის სტიგმებთან.

„მითები და სტერეოტიპები, რომლებითაც ასაკოვანი ქალებია გარშემორტყმული, აჩვენებს, თუ როგორ მძაფრდება ყველგან ასაკთან ერთად გენდერული მიკერძოება და დისკრიმინაცია, თუმცა კულტურული ფორმები შეიძლება განსხვავდებოდეს. ალბათ, ყველაზე გავრცელებული სტერეოტიპია ქალების, როგორც ბუნებრივი მომვლელების რაკურსში მოსაზრება, რაც განაგრძობს იმ რწმენის შენარჩუნებას, რომ „ტრადიციული ოჯახი“ იზრუნებს თავის მოხუცებზე“¹⁹. გარდა ამისა, ქვრივობა და განქორწინება დისკრიმინაციას ამძაფრებს. ასევე, ასაკთან ერთად ჯანდაცვის სერვისების ნაკლებობა ან შეზღუდული ხელმისაწვდომობა მკურნალობაზე ისეთი დაავადებებისა, როგორცაა, დიაბეტი, სიმსივნე (განსაკუთრებით ასაკოვან ქალებში სიმსივნის ყველაზე გავრცელებული ფორმები), ჰიპერტენზია, გულის დაავადება, კატარაქტა, ოსტეოპოროზი და ალცჰაიმერი, ასაკოვან ქალებს ღირსეული ცხოვრების შექმნაში და ცხოვრებისგან სრული სიამოვნების მიღებაში ხელს უშლის²⁰. ასაკოვან ქალებთან მიმართებაში აუცილებლად აღსანიშნავია: პოსტმენოპაუზური, პოსტრეპროდუქციული და ასაკთან დაკავშირებული ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობა, რომელიც დიდ ზეგავლენას ახდენს ქალების ცხოვრების რუტინაზე, ხოლო მითითებული

17. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.
18. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.
19. United Nations International Research and Training Institute for the Advancement of Women (INSTRAW) „Ageing in Gendered World: Women’s Issues and Identities“ (Santo Domingo, Dominican Republic 1999).
20. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.

საკითხები, უმეტესად, უგულბელყოფილია როგორც აკადემიურ კვლევებში, ასევე საჯარო პოლიტიკასა და სერვისებში. სახელმწიფოსთვის ასევე ყურადსაღებია ის ფაქტი, რომ კლიმატის ცვლილება განსხვავებულად მოქმედებს ქალებზე და განსაკუთრებით ასაკოვან ქალებზე. ასაკოვანი ქალები ფიზიკური და ბიოლოგიური განსხვავებების გამო უფრო დაუცველები არიან, ვიდრე მამაკაცები. ბუნებრივ საფრთხეებზე და კატასტროფებზე მათ მამაკაცებისგან განსხვავებული რეაქციები შეიძლება ჰქონდეთ. შესაბამისად, ასაკოვანი ქალები კლიმატის ცვლილების მიმართულებით პოლიტიკის შემუშავებისას აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართულნი, რაც მამაკაცების და ქალებისთვის რესურსების თანაბარი გადანაწილების წინაპირობა იქნება.

ასაკოვანი ქალები, შრომითი ბაზარი და დისკრიმინაციული გარემო

გენერალური ასამბლეის 2011 წლის რეკომენდაციის თანახმად შეიძლება დანახულ იქნეს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ასაკოვანთა უფლებების მოკვლევა. ასაკოვანთა კატეგორიაში ასაკოვანი ქალები როგორც მოწყვლადი ჯგუფი უნდა იყოს აღიარებული. რეკომენდაციის შესაბამისად, წევრმა სახელმწიფოებმა უმჯობესია, თავიანთი შესაძლებლობები გააძლიერონ მონაცემთა ეფექტიანი შეგროვების, სტატისტიკის კუთხით, რომ უკეთ შეაფასონ ასაკოვანთა მდგომარეობა და იმ პროგრამებისა და პოლიტიკის მიმართ დააწესონ ადეკვატური მონიტორინგის მექანიზმები, რომლებიც მიმართულია ასაკოვანი ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებული უფლებების უზრუნველსაყოფად. ქალაქებში, გარეუბნებსა და სოფლებში მაცხოვრებელ ასაკოვან ადამიანებზე უნდა შეგროვდეს მონაცემები, ამასთან ერთად, ცალკე მონაცემებს უნდა ფლობდეს სახელმწიფო იმ ასაკოვან პირებზე, რომლებიც დაუცველ სიტუაციებში არიან და მოწყვლად კატეგორიად ითვლება, როგორცაა, ასაკოვანი ქალები ან სიღარიბეში მცხოვრები ასაკოვანი პირები²¹. გაერთიანებული ერების 66-ე სესიაზე გენერალური მდივნის მოხსენებიდან შესაძლებელია ყურადღება გამახვილდეს ქვემოთ მოცემულ საკითხებზე. განსაკუთრებულად რეზონანსულია ასაკოვანი ქალების მდგომარეობა, რომლებიც საზოგადოებაში ჩამოყალიბებული გენდერული როლის მნიშვნელობის გამო უთანასწორობას აწყდებიან. გენდერული ურთიერთობები ფაქტობრივად აყალიბებს მთლიან სასიცოცხლო ციკლს და გავლენას ახდენს რესურსების და შესაძლებლობების ხელმისაწვდომობაზე. აღნიშნულ ზემოქმედებას ახასიათებს მუდმივობა, რეგულარულობა²² და კუმულაციურობა. განსხვავებული გარემოებები, არათანაბარი პირობები, რომლებიც ქალებისა და მამაკაცების სიბერეში ცხოვრებას განსაზღვრავს, არის მთელი ცხოვრებისეული პროცესის და გამოცდილების შედეგი. კარგი ჯანმრთელობა, ეკონომიკური უსაფრთხოება, ადეკვატური

21. United Nations, General Assembly, Report of the Secretary-General, A/66/173, 22/07/2011. (Follow-up to the Second World Assembly on Ageing).

22. Office of the High Commissioner for Human Rights, Normative standards in international human rights law in relation to older persons, Analytical Outcome Paper, August 2012.

საცხოვრებელი, ხელსაყრელი გარემო, წვდომა მიწაზე ან სხვა პროდუქტიულ რესურსებზე – ეს არის ღირსეული დაბერების საფუძვლები. თუმცა, მათი მიღწევა და ასაკში ღირსეული ცხოვრების შექმნა დამოკიდებულია გადაწყვეტილებებზე და არჩევანზე, რომელიც თითოეული ინდივიდის მიერ მხოლოდ ნაწილობრივ განისაზღვრება და რომლის ფორმირების მნიშვნელოვანი ტვირთი სახელმწიფოზე მოდის. გენდერული უთანასწორობის გავლენა განათლებასა და დასაქმებაში ყველაზე მკვეთრი ხდება ხანდაზმულ ასაკში. ზოგადად ქალებზე არსებული სტერეოტიპები, აუნაზღაურებადი საშინაო სამუშაოს ტვირთი, მომავალი თაობის აღზრდა და მოუქნელი სამუშაო გრაფიკი (რაც დასაწყისშივე უქმნის ქალს ბარიერებს სრულფასოვნად განვითარდეს შრომით ბაზარზე) ასაკოვანი ქალების უფრო მეტ სიღარიბეს იწვევს, ვიდრე ასაკოვანი მამაკაცების. გარდა ამისა, ასაკოვანი ქალების სავალდებულო საპენსიო ასაკი, არაადეკვატური სახელმწიფო საპენსიო განაკვეთი, დაგროვებით პენსიაში მონაწილეობის დაბალი კოეფიციენტი და სოციალური უზრუნველყოფის სხვა შეღავათები, რომელიც არ არის ორიენტირებული ამ მოწყვლად ჯგუფზე, ასაკოვან ქალებს უკიდურესად დაუცველს ტოვებს. პროდუქტიული რესურსების ხელმისაწვდომობა, ადეკვატური პენსია და შემოსავალი აუცილებელია ღირსეულად დაბერებისთვის²³.

გაეროს 66-ე შეხვედრაზე გამოიკვეთა ოთხი მთავარი გამოწვევა, რომელიც თანმიმდევრულად გამოჩნდა მთელ მსოფლიოში: ა) სიღარიბე და არაადეკვატური საცხოვრებელი პირობები; ბ) ასაკთან დაკავშირებული დისკრიმინაცია; გ) ძალადობა; დ) სპეციალური ზომების, მექანიზმებისა და სერვისების ნაკლებობა²⁴.

დამსაქმებლებისთვის განათლებისა და პროფესიული მომზადების მიმართულებით ასაკოვანი ქალები ხშირად არაღირებული და არამომგებიანი ინვესტიციაა. შესაბამისად, დამსაქმებელი ასაკოვანი ქალების პროფესიული უნარ-ჩვევების ამადლებაზე არ ზრუნავს. დასაქმებულთა პროფესიული უნარ-ჩვევების ამადლებაზე ზრუნვა საქართველოს შრომის კოდექსით დამსაქმებლის უფლებას წარმოადგენს, მაგრამ არა ვალდებულებას. თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიების შესასწავლად ან მათი მოპოვებისათვის ასაკოვან (ხანდაზმულ) ქალებს არ გააჩნიათ თანაბარი საგანმანათლებლო შესაძლებლობები და არც რესურსები. ფორმალური და არაფორმალური განათლების მიმართულებით განსაკუთრებით მოწყვლადი კატეგორიაა: ღარიბი ასაკოვანი ქალები, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ასაკოვანი ქალები და სოფლად მცხოვრები ქალები²⁵. გაუნათლებლობამ შეიძლება სერიოზულად შეამციროს ასაკოვანი ქალების სრული მონაწილეობა საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში, ეკონომიკურ განვითარებაში

23. Office of the High Commissioner for Human Rights, Normative standards in international human rights law in relation to older persons, Analytical Outcome Paper, August 2012.

24. United Nations, General Assembly, Report of the Secretary-General, A/66/173, 22/07/2011. (Follow-up to the Second World Assembly on Ageing).

25. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.

და შეზღუდოს მათი წვდომა სახელმწიფოს მომსახურების მთელ სპექტრზე. შედეგად, ასაკოვანი ქალები ვერ შეძლებენ ადამიანის უფლებების სრულფასოვნად გამოყენებას, რაც პირდაპირ წინააღმდეგობაშია საქართველოს კონსტიტუციის სამართლებრივი და სოციალური სახელმწიფოს პრინციპებთან²⁶.

კაცები ეკონომიკურად აქტიურდებიან უფრო ადრეულ ასაკში, რაც წარმოშობს უთანასწორობას სამუშაო ბაზარზე. ეს უთანასწორობა გამოიხატება როგორც ხელფასის მხრივ, ასევე კარიერული ზრდის კუთხითაც²⁷. დასაქმების ფორმალურ სექტორში ქალები ნაკლებად არიან ჩართულნი და ამასთან, ქალები, როგორც წესი, მამაკაცებზე ნაკლებ ანაზღაურებას იღებენ იმავე სამუშაოსთვის ან თანაბარი ღირებულების სამუშაოსთვის. მთელი ცხოვრების მანძილზე ქალების მიმართ დასაქმებაში გენდერული ნიშნით არსებული დისკრიმინაცია კუმულატიურ გავლენას ახდენს ასაკოვან ქალზე, რაც გამოიხატება მამაკაცებთან შედარებით არაპროპორციულად დაბალი შემოსავალით, დაბალი ან საერთოდ არარსებული დაგროვებითი პენსიით²⁸. ეს კი გულისხმობს, რომ ასაკობრივი პენსიის უფლება, მისი ოდენობა, მჭიდროდ არის დაკავშირებული მათ მიერ მიღებულ ხელფასთან, რაც იწვევს მამაკაცებთან შედარებით დაბალ პენსიას, რადგან ხშირად ქალებს ფორმალურ სექტორში მუშაობისას წყვეტა აქვთ ან საერთოდ არაფორმალურ ეკონომიკაში არიან დასაქმებულნი. გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს თემატური მოკვლევის ანგარიშის ოჯახში დასაქმებულთა სტატისტიკის თანახმად, 2019 წლის მონაცემებით, ოჯახში დასაქმებულები საქართველოში დასაქმებულთა 1.1%-ს შეადგენდნენ, აქედან 99% ქალია. მათ შორის, 88%-ს შეადგენს 35-დან 70 წლამდე ასაკის ქალს. თუმცა, აქვე გენდერული თანასწორობის საბჭოს კვლევაში მითითებულია, რომ გამოკითხვაში ჩართულთა განმარტებით, საქართველოში დღემდე არ არსებობს სარწმუნო სტატისტიკური მონაცემები გენდერული ან ასაკობრივი ნიშნით არაფორმალურ სექტორში დასაქმებული პირების შესახებ. არსებული მონაცემები 31%-34%-ს შორის მერყეობს²⁹. რადგან არაფორმალურ ეკონომიკაში დომინირებენ ასაკოვანი ქალები, საქართველოს შრომის კოდექსის შესაბამისად, მათი შრომითი უფლებების რეგულირება ქვეყნის ჯანდაცვის სისტემის მდგრად განვითარებას შეუწყობს ხელს³⁰. გარდა ამისა, ასაკოვანი ქალების სავალდებულო საპენსიო ასაკი მამაკაცებთან შედარებით, განსხვავებულია. საქართველოს კანონმდებლობით ქალის

26. საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციური კანონი, საქართველოს კონსტიტუცია, 786, საქართველოს პარლამენტი, 24/08/1995.

27. კავშირი საფარი, ქალთა ეკონომიკური გაძლიერება საქართველოში, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბ., 2017.

28. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.

29. გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს თემატური მოკვლევის ანგარიში, ქალთა უფლებები არაფორმალურ ეკონომიკაში და Covid 19-ის გავლენა, 2021.

30. გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭო, საკვლევი საკითხი: ოჯახში დასაქმებულთა/არაფორმალური ეკონომიკის აქტორთა დაგროვებით საპენსიო სქემაში ჩართვის ანალიზი არაფორმალური ეკონომიკის ფორმალიზების მიზნით, ავტორი ირინა ბათიაშვილი, 2023.

საპენსიო ასაკი შეადგენს 60 წელს, ხოლო მამაკაცის საპენსიო ასაკი 65 წელია. თუ დავეყრდნობით ლოგიკას, რომ ხშირად დამსაქმებლები საპენსიო ასაკის მქონე ქალებს უყურებენ როგორც არასაინვესტიციო აქტივს, მაშინ შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ აღნიშნული ქალების განსხვავებული საპენსიო ასაკი შესაძლებელია წარმოადგენდეს დისკრიმინაციას ასაკისა და სქესის მიხედვით.

სახელმწიფოს მხრიდან ნახევარგანაკვეთიანი სამუშაოს განვითარების ხელშეწყობა საზოგადოების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის აუცილებელი ფაქტორია. „ფრანგულ სამეცნიერო ლიტერატურაში არასრულგანაკვეთიანი სამუშაო განხილულია სამ ჭრილში, კერძოდ: როგორც ა) პირადი და პროფესიული ცხოვრების თანაარსებობის საშუალება; ბ) მოქნილი სამუშაო გარემოს შექმნისა და მენეჯმენტის მოთხოვნების დაკმაყოფილების საშუალება; გ) იოლი გზა პენსიისაკენ³¹. მეორე ფაქტორია სახელმწიფოში დასაქმებულობის დონის გაზრდა: სახელმწიფოს მხრიდან არასრულგანაკვეთიანი სამუშაო ადგილების გაზრდის ხელშეწყობა წინ გადადგმული ნაბიჯია შრომის ბაზარზე ბავშვიანი ქალების, სტუდენტების, ჯანმრთელობის პრობლემების მქონე პირებისა და ასაკიანი დასაქმებულების ჩართვის კუთხით³². ცალკეული ქვეყნების კომპანიები ხშირად იყენებენ არასრულგანაკვეთიან სამუშაოს საპენსიო ასაკის პროფესიონალი კადრების ახალგაზრდა თაობისათვის გამოცდილების გადაცემის მიზნით“³³.

პანდემიის დროს ქალების მზრუნველობით (მოვლა-ზრუნვა) პასუხისმგებლობას უფრო მომაკვდინებელი და საშიში შედეგები აქვს. უმეტესად, ოჯახში ავადმყოფი წევრების მოვლა-პატრონობაზე ზრუნავენ ქალები. აღსანიშნავია, რომ ტრადიციული გზით მშობიარეების მიმღებები არიან ქალები. ასევე, საავადმყოფოებში ექთნების და დამლაგებლების, სამრეცხაო მუშაკთა ჯანდაცვის მომსახურების ჯგუფის აბსოლუტურ უმრავლესობას წარმოადგენენ ქალები³⁴. ფაქტია, რომ ამ პოზიციებზე საავადმყოფოებში დაინფიცირების რისკი უფრო მაღალია და აღნიშნულ პოზიციაზე მომუშავე პერსონალი ვერ იღებენ ისეთივე მხარდაჭერას და დაცვას, როგორც ექიმები, რომელთა უმეტესობა განვითარებად ქვეყნებში მამაკაცები არიან.

ასაკოვანი ქალთა უფლებების დაცვის რეკომენდაციები

ასაკოვანი ქალები სახელმწიფომ უნდა განიხილოს, როგორც საზოგადოების მნიშვნელოვანი რესურსი და გაეროს მონაწილე სახელმწიფოების ვალდებულებაა, მიიღონ ყველა შესაბამისი ზომა, მათ შორის, საკანონმდებლო დონეზე, რათა აღმოიფხვრას ასაკოვანი ქალების მიმართ არსებული დისკრიმინაცია. იმის-

31. თ. შუდრა. არასრულგანაკვეთიანი სამუშაო, შრომის სამართალი, III, მერიდიანი, თბ., 2014, 111-112.

32. იქვე.

33. იქვე.

34. C. C. Perez. Invisible Women, Penguin Random House UK, London, 2019., 299.

ათვის, რომ უზრუნველყოფილი იქნეს ასაკოვანი ქალების სრული და ეფექტიანი მონაწილეობა პოლიტიკურ, სამოქალაქო და ეკონომიკურ საქმიანობაში, გაეროს მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა შეიმუშაონ გენდერული და ამასთან ასაკობრივი სპეციფიკის მქონე პოლიტიკა³⁵. ასაკოვან ქალებს უნდა ჰქონდეთ საშუალება სახელმწიფოსგან მიიღონ ინფორმაცია მათი უფლებებისა და იურიდიული სერვისების წვდომის შესახებ. თავის მხრივ, სახელმწიფომ უნდა მოამზადოს პოლიცია, სასამართლო სისტემა, სხვა სახელმწიფო ინსტიტუტები ასაკთან და სქესთან დაკავშირებულ საკითხებზე, რომლებიც ეხება ასაკოვან ქალებს. სახელმწიფოების ერთ-ერთი ვალდებულებაა, აღმოფხვრას ნეგატიური სტერეოტიპები და შეცვალოს სოციალური და კულტურული ქცევის ნიმუშები, რომლებიც ასაკოვან ქალებს დისკრიმინაციულ მდგომარეობაში აყენებს. გაერო განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს მთელი ცხოვრების განმავლობაში სწავლის შესაძლებლობას, კერძოდ, სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ განათლების სფეროში თანაბარი შესაძლებლობები ყველა ასაკის ქალისთვის და ამავდროულად, უზრუნველყონ, რომ ასაკოვან ქალებს ჰქონდეთ წვდომა სწავლის შესაძლებლობებზე მთელი ცხოვრების მანძილზე³⁶. სახელმწიფოს ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა, ხელი შეუწყოს ასაკოვანი ქალების დასაქმებას ანაზღაურებადი სამუშაოთი ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფომ ყურადღება მიაქციოს გენდერულ ჭრილში ანაზღაურების სხვაობის ზეგავლენას ასაკოვან ქალებზე. გაეროს რეკომენდაციის თანახმად სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ ბავშვის ზრუნვაზე პასუხისმგებელ ასაკოვან ქალებს ჰქონდეთ წვდომა შესაბამის სოციალურ და ეკონომიკურ შეღავათებზე, როგორცაა, ბავშვის მოვლის შეღავათები. აღნიშნული რეკომენდაცია დამოკიდებულია სახელმწიფოს ეკონომიკურად განვითარების ნიშნულზე. ასაკოვანი ქალების ეკონომიკური გაძლიერება 2010 წლიდან გაეროს ერთ-ერთი მთავარი მიზანი გახდა. სახელმწიფოს ვალდებულებაა მოხსნას ასაკისა და სქესის საფუძვლებზე არსებული ბარიერები სასოფლო-სამეურნეო კრედიტებისა და სესხების წვდომის ნაწილში და ასაკოვანი ფერმერებისთვის და მცირე მიწის მფლობელებისთვის უზრუნველყოს შესაბამისი ტექნოლოგიების ხელმისაწვდომობა. ამ მიმართულებით სახელმწიფომ უნდა შექმნას სპეციალური მხარდაჭერის სისტემები, მაგალითად: მიკროკრედიტის უზრუნველყოფა, პარალელურად ასაკოვანი ქალებისთვის მიკრომეწარმეობის წახალისება. ასაკოვანი ქალებისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ტრანსპორტი, რათა ჰქონდეთ საშუალება მიიღონ მონაწილეობა ეკონომიკურ და სოციალურ ცხოვრებაში, მათ შორის, საზოგადოებრივ საქმიანობაში. სატრანსპორტო პოლიტიკა განსაკუთრებით ზეგავლენას ახდენს გარეუბნებში და სოფლად მცხოვრებ ასაკოვან ქალებზე.

35. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.

36. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.

ასაკოვან ქალთა ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესების რეკომენდაციები

რეკომენდაციები ასაკოვანი ქალების ცხოვრების ხარისხის გასაუმჯობესებლად:³⁷

ძირითადი რეკომენდაციები:

1. სქესსა და დაბერებას შორის ურთიერთკავშირის შესახებ შეგროვებული მონაცემების გაუმჯობესება.
2. ასაკოვანი ქალების ძირითადი უფლებების გაძლიერება და დაცვა.
3. გენდერული პოლიტიკის (გენდერული მეინსტრიმინგი) ასახვის უზრუნველყოფა დაბერების შესახებ პოლიტიკაში, ხოლო დაბერების – გენდერულ პოლიტიკაში.

კონკრეტული რეკომენდაციები:

4. უწყვეტი სწავლა-განათლების მოთხოვნის მხარდაჭერა.
5. ასაკოვანი ადამიანების ჯანმრთელობის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად კონკრეტული გენდერული სპეციფიკური მიზნების შემუშავება.
6. ასაკოვანი ქალების უკეთესი ჩართულობისა და გაძლიერების მხარდაჭერა.
7. მარტო მცხოვრები ასაკოვანი ქალებისადმი საზოგადოების მხარდაჭერა და სოციალური ქსელების, კომუნიკაციის გაძლიერება.
8. სოფლად მცხოვრები ასაკოვანი ქალების საჭიროებების პრიორიტეტულობა საჯარო პოლიტიკაში.

ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ინსტრუმენტთა შორის გენდერული მეინსტრიმინგის განხორციელების კუთხით მნიშვნელოვანია გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნები (SDG's), პეკინის დეკლარაცია და სამოქმედო პლატფორმა (BPfA) და გაეროს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია (CEDAW). აღნიშნული დოკუმენტები სახელმწიფოს ეხმარება თანაბარი უფლებების მიზნის მისაღწევად საჭირო ღონისძიებების სწორად და ეფექტიანად იმპლემენტაციაში³⁸. აღნიშნული ვალდებულება იკისრა საქართველომაც.

გენდერული თანასწორობა სახელმწიფოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიზანია და მისი შესრულება კომპლექსური ხასიათის გამოწვევებთან არის დაკავშირებული. გენდერული მეინსტრიმინგი თანასწორობის მიზნის მიღწევის ერთ-ერთი საშუალებაა. გენდერულ საკითხთა მეინსტრიმინგი წარმოადგენს თანამედროვე

37. UN Women Coordination Division, Between Gender and Ageing The Status of the World's Older Women and Progress Since the Madrid International Plan of Action on Ageing, Executive Summary, February 2012.

38. საქართველოს სახალხო დამცველი, გენდერული მეინსტრიმინგი, საქართველოს მიერ აღიარებული ვალდებულებებისა და მათი შესრულების სტატუსის მომხილვა, 2021, <https://www.ombudsman.ge/res/docs/2021031012092173973.pdf>

პოლიტიკას და პროცესს გენდერული თანასწორობის შესახებ, რაც გულისხმობს კომპლექსური სტრატეგიის და გენდერული პერსპექტივის ინტეგრირებას სხვადასხვა ინსტიტუციებში (მთავრობის მიერ განხორციელებულ ყველა სამუშაო გეგმაში)³⁹. იმისათვის, რომ გენდერული თანასწორობა და თანაბარი უფლებები შრომით სექტორში იქნეს სრულფასოვნად დამკვიდრებული, აუცილებელია, ეფექტიანი პოლიტიკის და შესაბამისი პროგრამების, კონცეფციების შემუშავება და დანერგვა როგორც სახელმწიფო დონეზე, ასევე კერძო სექტორში⁴⁰.

დასკვნა

უპრეცედენტო დემოგრაფიული დაბერების საკითხი ცხოვრების სტანდარტების გაუმჯობესებასთან, პირველადი ჯანდაცვის სისტემის არსებობასთან, ნაყოფიერების შემცირებასთან და სიცოცხლის ხანგრძლივობის ზრდასთან არის დაკავშირებული. შესაბამისად, მოსახლეობის სტრუქტურაში ცვლილება მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ადამიანის უფლებების მნიშვნელობის გაფართოებაზე. რაც გულისხმობს ყოვლისმომცველი და სისტემური გზით ასაკოვანი ქალების მიმართ დისკრიმინაციის წინააღმდეგ საპასუხო რეაგირებას ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის შესაბამისად.⁴¹ თუ დავეყრდნობით გაერთიანებული ერების ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ კომიტეტის მსჯელობას, ასაკისა და სქესის მიხედვით სტატისტიკური მონაცემები შესაძლებელია გახდეს ასაკოვანი ქალების მდგომარეობის უკეთ შეფასების საშუალება, რომლის მიხედვით უნდა მოხდეს, პირველ რიგში, პრობლემების იდენტიფიცირება, ასევე გადაჭრის გზების ძიება და შემდგომ ინსტიტუციურ, სექტორის და სახელმწიფო დონეზე შესაბამისი ისეთი რეფორმების გატარება, რომელიც შეამცირებს ასაკოვანი ქალების მიმართ დისკრიმინაციას და შემდგომ მთლიანად აღმოფხვრის ამ უკანასკნელს.

ქალების და მათი ცხოვრების შესახებ მონაცემების არ ან ვერ შეგროვება გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციის ნატურალიზაციის ხელშემწყობი ერთ-ერთი ფაქტორია. ქალი „ჰიპერ“ ხილული ხდება ყველასთვის, როცა აღიქმება დაქვემდებარებული სქესის კლასად და მას ეპყრობიან ამ გარემოების შესაბამისად, ამავდროულად კი უხილავი ხდება მაშინ, როცა საქმე ეხება ქალებზე მონაცემების შეგროვებას⁴². გენდერულ სტერეოტიპებს და ტრადიციულ და ჩვეულ პრაქტიკას შეიძლება ჰქონდეს მავნე ზეგავლენა ასაკოვანი ქალების ცხოვრების ყველა სფეროზე, განსაკუთრებით შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ასაკოვანი ქალებზე,

39. გაეროს ქალთა ორგანიზაცია, გენდერული მეინსტრიმინგი პრაქტიკული სახელმძღვანელო საჯარო მოხელეებისთვის, თბ., 2014, 27-29.

40. *ირინა ბათიაშვილი*. გენდერული პოლიტიკა, საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნულ ცენტრში დეპონირებული, 09/05/2022.

41. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.

42. *C. C. Perez*. Invisible Women, Penguin Random House UK, London, 2019., 299.

მათ შორის, ოჯახურ ურთიერთობებზე, კოლექტიურ არაცნობიერში არსებული სტიგმების ასახვაზე მედიაში და დამსაქმებლების, ჯანდაცვის მუშაკების დამოკიდებულებებზე. საბოლოო ჯამში კი აღნიშნულმა შეიძლება ასაკოვან ქალებზე ძალადობა და ფსიქოლოგიური, სიტყვიერი შეურაცხყოფა გამოიწვიოს.

დაბერებასთან დაკავშირებული ადამიანის უფლებების ფემინიზაციას ობიექტური და შორსმიმავალი შედეგი აქვს. ამკარაა, რომ ქალები სიცოცხლის მანძილზე უამრავ ბარიერს აწყდებიან, რომელიც დაკავშირებულია ოჯახურ მზრუნველობით საქმიანობასთან, საშინაო აუნაზღაურებად სამუშაოსთან, ფსიქოლოგიურ სტრესთან, დროის ამ პერიოდში შრომითი უნარ-ჩვევების სტაგნაციასთან, ცოდნის მოძველებასთან და ბიოლოგიურ ცვლილებებთან, რაც გამოწვეულია ორსულობა-მშობიარობის ფაქტით. ფორმალურ სექტორში სამუშაოების არარსებობა ქალებისათვის პირველი გამომწვევი მიზეზია, რომ არაფორმალურ სექტორში წავიდნენ, იპოვონ სამუშაო დაბალი ხელფასით და ჯანმრთელობის უსაფრთხოებისთვის აუცილებელი პირობების გარეშე⁴³. საშინაო აუნაზღაურებად სამუშაოსთან და ასაკთან ერთად ტრანსფორმირებულ უნარ-ჩვევებთან სამსახურის შეთავსების ერთ-ერთი კარგი გამოსავალი შეიძლება არასრულ განაკვეთზე მუშაობა იყოს. საქართველოს შრომის კოდექსის მე-16 მუხლის მე-4 პუნქტის „ა)“ ქვეპუნქტის თანახმად, ობიექტური შესაძლებლობის არსებობის შემთხვევაში დამსაქმებელი ვალდებულია: გაითვალისწინოს დასაქმებულის მოთხოვნა სრული სამუშაო განაკვეთიდან დამსაქმებელთან არსებულ არასრულ სამუშაო განაკვეთზე გადასვლის შესახებ⁴⁴.

მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ ასაკოვანი ქალებისთვის ღირსეული ცხოვრების პირობების შექმნისათვის გაითვალისწინოს გაეროს ქალთა ორგანიზაციის რეკომენდაციები: ასაკოვანი ქალების ეკონომიკური გაძლიერება; სოფლად მცხოვრები ასაკოვანი ქალების საჭიროების პრიორიტეტულობა; უწყვეტი სწავლა-განათლება (რომელშიც შეიძლება გაერთიანდეს ასაკოვანი ქალების უნარ-ჩვევების გადამზადების და დასაქმების პროგრამა); გენდერული პოლიტიკის და დაბერების შესახებ პოლიტიკის დაკავშირება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ქართულენოვანი ლიტერატურა

1. უგრეხელიძე მ., კონსტიტუციონალიზმის პარადიგმები ვრცელ ესეიდ განფენილი, „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(62)19, 2019, 196.
2. ბათიაშვილი ი., დასავლური პოლიტიკური ფილოსოფია, ფრანი, თბ., 2022, 188.
3. კუბლაშვილი კ., მეხუთე გამოცემა, ჯისაია, 2019, 74-85.

43. ირინა ბათიაშვილი. მითები ასაკოვან ქალებზე და მსოფლიოს სტერეოტიპები, „სამართალი და მსოფლიო“, N17, 2021, 56-68.

44. საქართველოს ორგანული კანონი საქართველოს შრომის კოდექსი, 4113-რს, საქართველოს პარლამენტი, 17/12/2010.

4. ბათიაშვილი ი., შრომითი ურთიერთობებიდან წარმოშობილი დისკრიმინაციის სახეობები და სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება, თემიდა, №14 (16)-2021, 159.
5. კავშირი საფარი, ქალთა ეკონომიკური გაძლიერება საქართველოში, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბ., 2017.
6. გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს თემატური მოკვლევის ანგარიში, ქალთა უფლებები არაფორმალურ ეკონომიკაში და Covid 19-ის გავლენა, 2021.
7. გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭო, საკვლევი საკითხი: ოჯახში დასაქმებულთა/არაფორმალური ეკონომიკის აქტორთა დაგროვებით საპენსიო სქემაში ჩართვის ანალიზი არაფორმალური ეკონომიკის ფორმალუზების მიზნით, ავტორი ირინა ბათიაშვილი, 2023.
8. შუდრა თ., არასრულგანაკვეთიანი სამუშაო, შრომის სამართალი, III, მერიდიანი, თბ., 2014, 111-112.
9. საქართველოს სახალხო დამცველი, გენდერული მეინსტრიმინგი, საქართველოს მიერ აღიარებული ვალდებულებებისა და მათი შესრულების სტატუსის მომხილვა, 2021.
10. გაეროს ქალთა ორგანიზაცია, გენდერული მეინსტრიმინგი პრაქტიკული სახელმძღვანელო საჯარო მოხელეებისთვის, თბ., 2014, 27-29.
11. ბათიაშვილი ირინა, „ასაკოვანი ქალების ღირსეული ცხოვრება და დასაქმება“, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თანამედროვე სამართლის გამოწვევები, გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2022.

უცხოურენოვანი ლიტერატურა

1. United Nations, General Assembly, Report of the Secretary-General, A/66/173, 22/07/2011.
2. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/2010/47/GC.1, general recommendation No. 27 (unedited version), 19/11/2010.
3. Office of the High Commissioner for Human Rights, Normative standards in international human rights law in relation to older persons, Analytical Outcome Paper, August 2012.
4. Perez C. C., Invisible Women, Penguin Random House UK, London, 2019., 299.
5. UN Women Coordination Division, Between Gender and Ageing The Status of the World's Older Women and Progress Since the Madrid International Plan of Action on Ageing, Executive Summary, February 2012.